

Parelmoeren museumjubiläum, opening expositie 'Wayang revolusi.
Kunst in dienst van de vrijheid' en Otto van der Mieden 45 jaar poppenspeler

Vorchten, zondag 1 maart 2015

Beste Poppenspe(e)lmuseumvrienden,

Onder begeleiding van hevige wind en een klapperend tentzeil – alsof de oud-Hollandse Jan Klaassen zelf met z'n stok klappen uitdeelde – werd op 1 maart 2015 het parelmoeren (30-jarig) jubileum van het Poppenspe(e)lmuseum gevierd.

Vrienden van het museum, vertegenwoordigers van erfgoedinstellingen en fondsen, poppentheatermakers, oud-collega's en familieleden van museumdirecteur-conservator Otto van der Mieden waren aanwezig bij de feestelijke opening van de expositie 'Wayang revolusi. Kunst in dienst van de vrijheid'.

Ter ere van deze gebeurtenis maakte Baukje Scheppink – geïnspireerd door oude poppenspelteksten en versregels van Noto Soeroto uit het boek Wayangliederen – een kalligram (figuurtekst) van de Javaanse nar Semar en een kalligram van Jan Klaassen.

Na een verwelkoming door Maria Simons (voorzitter van Stichting Het Poppenspe(e)lmuseum), werd er door Otto een toespraak gehouden. Hierna volgde een uitleg van de wayang revolusi door Hedi Hinzler (oud-universitair hoofddocent Zuidoost-Azië en auteur – Universiteit Leiden).

Als toegift trad tante Toetie (Edith Baartmans) op met een voordracht van een dichterlijke tekst over Semar van Noto Soeroto en een hilarisch verhaal met wayang-figuren over de prinses op de katjang (erwt).

De middag eindigde met een bijzondere koempoelan. Een veertigtal aanwezigen genoot van de soto ayam, kopi toebroek, spekkeok en andere lekkernijen.

Heel veel dank voor alle lieve woorden, originele cadeaus en gulle gaven.

Beste mensen, lieve aanwezigen, dit wordt een persoonlijk verhaal.

‘Potvollimonadepanmetvim’, dat waren de woorden van boer Peter als hij veelvuldig in z’n handen spuugde: een rol van mij in het spel ‘De vreselijk verlegen vogelverschrikker’ naar het gelijknamige boek van Karel Eykman. Ik speelde het o.a. eind jaren zeventig ook in Zeeland.

Plotseling stond er een fotograaf op het toneel om mij en de kinderen te fotograferen. Boer Peter hief zijn wandel- en zitstok, jullie begrijpen: ‘er stond de volgende dag geen foto in het plaatselijke sufferdje’. Ondanks het vele spugen gaf de dankbare juf mij na afloop van de voorstelling wel een hand.

Vanaf hier maak ik nu graag een uniek portret (foto) van jullie voor het nageslacht. Fotooestel

Een citaat uit Vrij Nederland van augustus 2012, van auteur, columnist en acteur Arnon Grunberg, over wie momenteel bij de bijzondere collecties van de Universiteit van Amsterdam – naast het Allard Pierson Museum – een interessante expositie te zien is. ‘Een goed museum trekt publiek dat eigenlijk ook tentoongesteld zou kunnen worden’. Einde uitspraak.

Een week of wat geleden was ik bij een opname van SBS6 in Studio Baarn, vlakbij paleis Soestdijk en Drakensteyn.

Vijfenvertig jaar geleden speelde ik zelf in Baarn in een kapitale villa, voor een besloten en overdreven chique – de nieuwe rijken – kinderpartijtje: Het spel heette ‘de Rinkelkwast’, een van mijn topproducties, nietwaar Trudy Kuyper? De hoofdpersoon was koning Rinkel. Een pop die later in het toenmalige Toneelmuseum in Amsterdam op een thema-expositie een plekje kreeg. Mede dank zij de toenmalige directeur Eric Alexander.

Terug naar het kinderfeestje. Een klierig jongetje, mogelijk een beetje balorig van de oranje limonade, schreeuwde steeds door het spel heen ‘mijn moeder is ook koning!’

Toen ik vertrok, na het innen van wel 35 gulden incl. reiskosten en btw – wel tien gulden meer dan het honorarium dat poppenspeelster Camilla Koevoets toen vroeg voor haar optreden met Sjoempie het beroemde marionettenclowntje – zag ik in een luxe bolide twee geuniformeerde bewakers zitten. Toen had ik pas door wie dat was; het knaapje kreeg later de naam Prins Pils en hierna werd hij koning.

Ik weet niet of jullie ook ooit een van de gelukkigen bent geweest om bij zo’n publieksfeestijn van SBS6 aanwezig te mogen zijn. Het waren televisie-opnames voor Popster: een promotieserie voor het Nederlandse poppentheater volgens John de Mol/Talpa-producties. Enkele poppentheater-vrienden die hier aanwezig zijn, maakten ook daar hun opwachting. Zelfs een gelukkige prijswinnaar is hier aanwezig. Je kon afgelopen donderdagavond bij Jinek enkele fragmenten zien.

Het zaalpubliek was voor mij een cultuurschok. Ik had het kunnen weten: dezelfde mensen die op de jaarlijkse Gelderse museumdag hier voor de deur staan te trappelen om binnen te mogen komen. Ze verwachten naast gratis museumbezoek, koffie, een gratis rondleiding en een speurtocht ook een gratis voorstelling en een aandenken. Sommigen doen wel drie musea op zo’n dag. In de ogen van deze ‘museumliefhebbers’ allemaal meer dan terecht: voor mij verbazing en meer dan leerzaam.

‘Van der Mieden, meneer Van de Meintema, Miedema, heer Otto’ zoals mijn aannemer mij vroeger aansprak en daaraan toevoegde: ‘Hoe is het met de poppen onder de rokken?’

Otto als handpop

Als de vroegere pontbaas dubbeltarief rekende, als hij extra overvoer voor een laat bezoek aan een uitvoering van toneelvereniging Tavenu in Wijhe: ‘Ter aangename verpozingen en nuttige uitspattingen’ en ik protesteerde, zei hij: ‘Ik sta hier toch ook niet voor Jan Klaassen!’

Onlangs bezochten drie dames het Poppenspe(e)lmuseum.

‘We komme effe gluren. Moeten we betalen? Kunnen we korting krijgen, we zijn al oud?’

‘Gelukkig maar dames. Echter, helaas, wij worden op onze leeftijd al genoeg gekort’, is dan mijn stereotype antwoord.

‘Oei, vijfveertig! Is dat voor ons drieën? Oeh, per persoon, drommels en dat alleen maar voor een beetje rondkieken? Hebt u ook klederdrachtpoppen?’

Nadat ze het Pulcinella-beeldje boven de deur gezien hadden – mijn moeder zei eens ‘wat hangt die kapstok toch hoog!’ – vroegen de dames ‘kunnen we ons geld terug krijgen?’. Zo geschiedde. Maar eerst: ‘waar is de toilet?’

‘De wc is aan het eind van de gang, daar kunt u pissen’. Ik zeg – vanwege mijn familieachtergrond – immers ook nooit koelkast maar ijskast, nooit pantalon maar broek, nooit gebak maar taartje, geen fruit maar vruchten, geen mantel maar jas, geen woning maar huis, en absoluut niet ‘Eet smakelijk’, edoch ‘bon appétit’!

Al die aardige mensen die hier nu aanwezig zijn, dat is andere koek.

Voor jullie mag de spekkoek dunne plakjes hebben, jullie vinden het hier ‘enig!’, jullie zeggen niet ‘o moeten we hier zitten’ en ook niet ‘wat een enge platte poppen’ als jullie die wayangfiguren zien. Jullie vinden de zwartgemaskerde hermafrodit Pulcinella – de Italiaanse stamvader van de oud-Hollandse Jan Klaassen – geen viespeuk, laat staan dat jullie de liefderijke foto die Erwin Olaf van een intens gelukkige Maria – mijn echtgenote – en mij maakte, niet kunnen waarderen.

‘Er moet eigenlijk een hoesje om’ volgens het bestuur van Passage (de fusie van de Christelijke – gggristelijke – Plattelandsvrouwen Bond met de Nederlandse Christelijke – gggristelijke – Vrouwen Bond).

Maar ik heb ze allemaal even lief hoor: de lady circle, de huisvrouwenclubs, de rotary, de soroptimisten en zelfs familiebijeenkomsten, maar ook schoolkinderen, kinderpartijtjes, studenten en uiteraard collega’s (collegae) op museaal maar ook op poppentheatergebied.

‘Een pop is geluidloos, de stilte is zijn sterkste taal. Maar omdat hij pantomimisch niet sterk genoeg staat, nemen wij onze toevlucht tot teksten’, dit is een gezegde uit 1963 van de onlangs overleden marionettenspeler Feike Boschma.

Simon Vinkenoog schreef op mijn verzoek een gedicht bij de foto die Erwin Olaf t.b.v. de serie Blacks maakte en bracht dit volkomen stoned hier ten gehore. Eerder al schreef de romanschrijver Willem Brakman een prachtttekst voor het museum. Fijn dat zijn dochter Paulien hier aanwezig is.

Ad Swier, de man van Paulien – ook hier aanwezig – realiseerde in het verleden veel fraaie en humoristische tekeningen voor het Poppenspe(e)lmuseum – ga maar eens naar de wc hier – en verzorgde enkele uitgaven, waaronder een paar lesbrieven over het poppentheater van de hand van Marie-José van Voorst tot Voorst, mijn eerste echtgenote en moeder van mijn twee prachtige oudste kinderen, dochter Lot en zoon Valentijn – die nu mijn digitale en administratieve steun is.

Zonder Valentijn waren al die vierduizend prenten niet in Het Geheugen van Nederland – een project van de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag – opgenomen en openbaar gemaakt. Dank aan hem voor zijn meer dan bijzondere inzet tot op vandaag de dag, ook wat betreft de wayangdeterminatie en digitalisering van de collectie. Helaas is hij afwezig i.v.m. theaterwerkzaamheden elders.

De foto van Maria en mij van Erwin Olaf – veertien dagen later kwam zoon Jesse te voorschijn – is ontstaan dank zij de tekening die ik kreeg van Peter Vos toen ik in Utrecht voor zijn gezin speelde in de zeventiger jaren; hij vond mijn behoorlijk aangepaste honorarium van slechts 25 gulden incl. alles toen echter te hoog. ‘Geef dan maar een prent’, zei ik tegen hem.

Op hetzelfde verjaardagsfeestje ontmoette ik toen de kunstschilder en schrijver Alain Teister en William Kuik. Uit die contacten leerde ik weer Pieter van Empelen kennen van cabaret Don Quishocking. Hij componeerde de muziek voor het spel ‘De wonderbaarlijk waar-gebeurde ontsnapping van de heer P’.

Jacques Boersma oftewel Alain Teister schreef voor mij de tekst naar aanleiding van de gelijknamige door Peter Vos gemaakte strip die beschikbaar was gesteld door Chris Leeftang, de toenmalige directeur van de legendarische Boekhandel Broese in Utrecht. Deze had weer contacten met de koninklijke Drukkerij Hooiberg te Epe waar ik vervolgens veel opdrachten aan verstrekt heb.

Dank zij Hans Snoek van het Scapinoballet leerde ik acteur Eric Plooijer kennen, de latere directeur van jeugdtheater De Krakeling in Amsterdam. Hij deed de regie van het spel. Ik had immer groot respect voor Eric’s ego. Volgens zijn vrouw Dore Smit verwachtte hij immer een daverend applaus als hij de deur van zijn ijskast opende, het licht ging immers speciaal voor hém aan! Via Eric kwam ik in contact met Ruud Brakelé. Zijn poppen maken nu deel uit van de museumcollectie.

Aan Lisette van Meeteren en Charlotte Puik gaf ik de opdracht de poppenkoppen te maken. Het waren grotendeels verkleinde afgietsels van mijn hoofd. Door de figuren kledingstukken te geven afkomstig van familieleden van mij, kon je plotseling enkele ooms en tantes ontdekken, ieder zo met zijn eigen hebbelikheden. Niet iedereen nam ons dit in dank af. ‘Zonde is zonde van de dingen die niet mogen’, zei de priesterfiguur – die de bruidsjurk van mijn moeder droeg.

Met ons bedoel ik ook La van Dalsum. Met haar heb ik enige roerige jaren beleefd en dan druk ik mij zeer, zeer voorzichtig uit. Het was niet tot ieders genoegen. Dat spijt mij – achteraf – oprecht. Maar ... het was leerzaam, laten we het daar maar op houden!

Nog een citaat:

“De katholieke kerk is een poppenkast en in een poppenkast hoort een Jan Klaassen.” Dat zijn woorden van schrijver en dichter Gerard Reve. Hij zei dit in 1969 tijdens een televisiehuldiging in de Amsterdamse Heilig Hartkerk.

Jan Klaassen, de Dood, maar ook de Duivel in de poppenkast vallen in de schone omgeving van Vorchten vaak verkeerd. Zelfs Katrijn is immers de baas in huis.

Dat kan niet en dat mag niet. Het blad Opzij ten spijt.

Beste mensen, houdt de wereld op na Amersfoort, gaat er echt niets boven Groningen? Fantastisch toch: het enige nationale, openbare en officieel geregistreerde museum op poppen- en figurentheatergebied is gelegen in het centrum van dit land.

Wat wil je nog meer!

Maar voor hoe lang nog?

Lieve mensen, ik wil hier weg, het museum moet hier weg.

Voorals vandaag – op deze wonderschone dag des heren – wil en moet ik het u zeggen: ik bid u, help het museum een andere locatie te vinden, of elders onder te brengen.

Na het tijdelijk verblijf van het museum te Dalfsen – op Buitenplaats Gerner – waar ik heel, heel veel geleerd heb – Maria memoreerde dit al – Felicia van Deth was aanwezig bij de opening, ik kreeg van haar daar zomaar een complimenteuzen zoen – ben ik te Vorchten op mijn geheel eigenwijze verder gegaan. Het woord ‘Eigenwijs’ is hier geheel op zijn plaats, maar voor kritiek stond ik altijd open. Zij die klagen en kritiek hebben, hebben namelijk altijd gelijk.

Soms bezochten de campinggasten van Gerner in pitbull-smoking of bikini het museum. Ik gaf de dames de keuze: ‘of alles aan, of alles uit’. Na een klacht van hogerhand, kostte het mij weer een fles museumwijn om op deze wijze mijn excuses aan te bieden aan onze vakantiegangers.

Bij het door mij aldaar geëntameerde Jan Klaassenbuffet, met pannenkoek Katrijn: een warme meelschijf inclusief twee of drie pruimen ‘hi, hi, hi!’ en een Jan Klaassenpannenkoek met worst en stroop, ‘ha, ha, ha!’, leerde ik ook Steven Groenen kennen. Hij liep daar in bijna hetzelfde door mij ontworpen Jan Klaassenkostuum rond als bij jullie begroeting vandaag. Ook was er een Katrijn. Maria ontving u buiten op deze wijze. De huidige kostuums zijn nu gemaakt door Birgit Tomesen (uitspraak: tomesen of tomeesen, rijke tak = tomeesen!). Dank Birgit. Je deed heel veel meer voor mij, maar ook voor de wayangtentoonstelling. Hulde!

Steven ontwierp later een paar prachtige kasten en lampen voor het museum en drukwerk. Hij is nu een gewaardeerd bestuurslid van onze stichting en mijn geweten en uitlaadklep. Binnenkort zullen jullie door zijn spel met François Blanc weer veel van hem horen.

Jaren terug hebben een aantal erfgoedinstellingen – waaronder het Poppenspe(e)lmuseum, samen met het toenmalige TIN (Theater Instituut Nederland, waar de poppentheatercollectie Van Deth deel van uitmaakt) – gestreefd naar het oprichten van een Nationaal Museum voor het Poppen- en Figurentheater.

Een kostbaar Berenschotrapport was het resultaat. Een rapport waarvan de opsteller overigens aan mij vroeg: ‘Zijn er alleen maar marionettenmusea in Frankrijk?’ Hij had niet door, dat het Franse woord Marionnette – met dubbel n – een verzamelnaam is voor de diverse poppentheatervormen. Het Nederlandse woord marionet – met één n – is immers een pop die bewogen wordt door draden/touwtjes.

Vele steden en instellingen hebben we benaderd. Het is tot op heden op niets uitgelopen.

Ik ben blij dat Hans van Keulen – eerst werkzaam bij het TIN en nu bij de afdeling bijzondere collecties van de UvA (als een soort belangenbehartiger van de TIN, Theater In Nederland-collectie) – ook hier aanwezig is. We hebben roerige en bijzondere tijden met elkaar meegemaakt. Fijn dat ik mijn bescheiden kennis af en toe met jou mag delen. Dank voor het grote aanraakscherm hier in het museum.

De afgelopen jaren heb ik intensief samengewerkt met Hedi Hinzler. Zonder haar en dalang (poppenspeler) en poppenmaker Ki Ledjar Soebroto en zijn kleinzoon Nanang uit Yogyakarta was de wayangexpositie niet tot stand gekomen. Ik ben haar daar heel, heel erg dankbaar voor.

Mag ik jullie het volgende meer dan curieuze bericht van haar aan mij voorlezen? Het gaat over de wayang klitik: driedimensionale stokpoppen van hout, enkele zijn te zien in de tentoonstelling.

‘Klitik’ schrijf je volgens velen als k l i t i k .

Met Hedi had ik over deze schrijfwijze een typisch Hediaanse correspondentie. Zij schrijft Klithik namelijk met th: T H I K.

Haar uitleg/bericht gaat als volgt, en ik citeer een paar zinnen: ‘eigenlijk moet het met een cerebrale t geschreven worden, in wetenschappelijke spelling een t met een puntje eronder. In Java hebben ze net als in India/Sanskrit/Oud Javaans een dentale t en d (t en d, th en dh - de geaspireerde d, als transliteratie in Latijns schrift) en de cerebrale t en d (zoiets als bij ons in Katwijk bijvoorbeeld, zo’n t en d met spuug, maar in wetenschappelijke transliteratie geschreven met puntje onder de t en d). Nu is het mode in Java om die spuug t en d (dus niet de geaspireerde dentale t of d) met een h te schrijven, dus vroeger, Nederlands-Javaanse spelling: klitik wordt klithik, met th. Vroeger dalang wordt dhalang, met d h maar dan alleen in Java. In Bali schrijven ze nog gewoon dalang, zonder h na de d. Beetje ingewikkeld.’

Maar – en nu komt het – ‘Voor ’t gemak zal ik maar die th in een t veranderen.’

Resultaat: ik krijg van haar de door mij nagekeken en verbeterde Engelse tekst met klitik – dus zonder h – retour met klithik met th!

Hier geniet ik van: ze geeft mij lik op stuk. Zij weet het beter. Ik accepteer het uiteraard en probeer deze informatie over te dragen aan het museumpubliek. Niet alleen door het tonen van de wayangexpositie, maar ook door deze nieuw verworven kennis beschikbaar te stellen via de museumwebsite.

Resultaat: een poppentheaterencyclopedie met honderden lemma’s en vaak meertalige artikelen over het internationale en nationale poppentheater, de geschiedenis, de technieken, bijzondere personen, afbeeldingen, uitleg van woorden, educatie, recepten, enz, enz. en een speciale pagina over de wayang met bijna 100 artikelen in het Engels en in het Nederlands.

‘Meneer Van der Mieden, wat doet u toch de gehele dag als museumdirecteur en conservator?’ Die vraag wordt mij vaak gesteld. Ik geef een voorbeeld.

Maanden geleden vertelde Hedi mij trots dat ze een oud theeblik op de kop had getikt met afbeeldingen van wayangfiguren: stink en stink jaloers was ik. Avond na avond, maand na maand tikte ik ’s nachts op m’n iPad ‘theeblik’, ‘wayang theeblik’ etc. in. Eindelijk: via Marktplaats. Ik heb ’m!

Dan komt er een nieuwe theeverpakking uit van Douwe Egberts. Hedi gaat op intensief en tijdrovend onderzoek. Resultaat: een doorwrocht document waarin zij al haar naspeuringen op papier heeft gezet en ik geef het vorm, voeg er illustraties en nog wat tekst aan toe en probeer het nog leesbaarder te maken voor een doorsnee edoch geïnteresseerde museumbezoeker. In printvorm is het document verkrijgbaar in de museumwinkel en voorzien van diverse hyperlinks gratis beschikbaar op de website.

Je leest dan het volgende, een paar fragmenten:

De thee van de thee- en rubberonderneming Ardja Sari in West-Java werd verpakt in zakken en blikken dozen die verluchtigd waren met tekeningen van Javaanse wayangpoppen. De afbeeldingen stelden prinsessen voor. De thee-onderneming werd opgericht in 1870. De importeur van deze thee, de firma Jacra, had een bijkantoor in de Copernicusstraat in Den Haag.

Jacra maakte reclame voor deze theesoorten in Nederlands-Indische en Nederlandse kranten. Op de Nederlandse theereclames van Jacra's thee- en koffiehandel waren in de periode 1921-1939 één wayangpop of drie figuren naast elkaar te zien.

Er was ook een blikken theedoos van de firma Otto Roelofs & Zoonen uit Amsterdam in de handel, met op de deksel een drietal wayangdames.

De drie figuren uit de krantenreclames en op het theeblik zijn gebaseerd op een tekening die in 1908 is gemaakt door 'JAL': dat moeten de initialen van J.A. Loebèr jr. zijn. Deze tekening is verschillende malen gepubliceerd, eerst in zijn artikel over Javaans schaduwtheater in 'Het Huis Oud en Nieuw' (1908), en daarna in 'Neerlandia' (1909) en in de Platen-Atlas van Indonesische Kunstnijverheid van T.J. Bezemer (1931).

De linker dame op de oorspronkelijke tekening van Loebèr stelt Srikandi in Yogya stijl voor; de middelste dame is Arimi en de rechter Banuwati, beiden in de stijl van het koninklijk paleis van de prins van Mangkunegara in Solo (Surakarta/Java).

Een ontmoeting van deze drie dames uit Yogya en Solo in een wayangvoorstelling is vreemd. Ook hun handhoudingen zijn opvallend. De middelste figuur op de theereclame heeft iets in haar rechterhand. Zou het een theeplant kunnen zijn waar zij aan ruikt? Maken de dames ruzie over het plantje?

In de loop van 2013 lanceerde Douwe Egberts de Pickwick Flowery Java-thee. Zowel op de doos als op het papieren verpakkingszakje van het theezakje staan twee Javaanse wayang-kulit-poppen. Rechts een wayangfiguur van een man die een theepot vasthoudt waaruit een straal thee stroomt. De thee wordt geschonken in het kopje dat op de hand staat van de mannelijke figuur tegenover hem. De theeschenker is een Bima in Solo-stijl. Bima is een karakter uit de Mahabharata (oud heldendicht uit India). Episodes uit de Mahabharata worden veel in het poppen- en schimmentheater opgevoerd. Bima is ruw, vrolijk, waarheidlievend, rechtvaardig en licht ontvlambaar. Zijn wapen is de knots – net als bij de oud-Hollandse poppenkastfiguur Jan Klaassen.

Mooi bruggetje hé, van knots naar de knuppel van Jan Klaassen.

Het oor van de theepot zit vast aan de pols van de pop. Van de linkerfiguur – die de dienaarfiguur Petruk voorstelt, een van de Punakawan (clowns/narren) – is een groot deel van de lange neus afgesneden. Het theekopje staat boven op zijn hand. Een wilde boel lijkt het. Zou het een verwijzing zijn naar de gekke theeceremonie in het kinderboek 'Alice in Wonderland'?

Beste mensen, kunnen jullie het nog volhouden? Begrijpen jullie het nog?

Ik heb haar naam al genoemd: een speciaal en meer dan groot welkom voor Felicia van Deth – de nestor onder de Nederlandse poppentheaterspellers en -makers, en uiteraard ook een bijzonder welkom voor mijn oud-collega's Henk Boerwinkel, die in het verleden samen met zijn vrouw Ans het wereldberoemde Figurentheater Triangel vormde en dat zoon Jeroen op een andere wijze voortzet, Lucas Goudzwaard en Aad-Jan Coumou, Hinderik de Groot van de vermaarde Popstudio Hinderik, Marijke Meyer, Haye Bijlstra, Marijke Kots, Wim Kerkhove en Trudy Kuyper van Poppentheater Dibbes, zij was in mijn ogen de allerbeste handpoppen-speelster van Nederland, mede dank zij de regie van Pieter Vrijman, ook hier aanwezig.

Uiteraard ook welkom en dank aan Ernst van den Berg van A28 Automatisering en zijn vrouw Harriët die prachtige foto's maakte als vervolg op de wayangfoto's die Robbe (zoon van Maria en mij) op zijn onnavolgbare wijze realiseerde.

Verder dank aan de niet aanwezige Hetty Paërl en Elsje Zwart voor het realiseren van diverse prachtige illustraties en ander bijzonder werk. Hetty en Elsje hebben de expositie onlangs al gezien.

Ook een welkom voor Edzard Gelderman, een van de administrateurs van het Familiefonds Hurgronje – mijn grootmoeder van vaderskant was een Snouck Hurgronje – en voor de oudste van de familie Van der Mieden-dynastie: mijn nicht Marijke Haverkamp Begemann-van der Mieden van Opmeer en haar man Paul, waardoor Alle de Jonge – oud-directeur van het Centraal Bureau voor Genealogie – hier ook aanwezig – zijn hart kan ophalen als mede-auteur van het dubbele namen boek.

Heel veel dank ook aan mijn bestuur van jaren geleden, waar Donald Bleijleve en Marie-José deel van uitmaakten. Zij hebben veel van mijn strapatsen op poppentheaterverzamelgebied mogen aanschouwen en nog heel veel meer streken. Ik ben heel erg blij dat zij na vele, vele jaren nu ook hier weer aanwezig zijn.

Mijn meer dan grote dank gaat ook uit naar het huidige bestuur, waar Eefke Meijerink – wederhelft van zoon Valentijn – deel van uitmaakt.

Heel veel dank vooral voor de huidige voorzitter van Stichting Het Poppenspe(e)lmuseum: Maria Simons. U ziet, een beetje nepotisme is mij niet vreemd. Op alle mogelijke manieren maakt zij het nog steeds mogelijk dat ik hier mag staan. Multitalent Hetty Paërl schilderde niet alleen van mij, maar ook van Maria een fraai en liefdevol portret.

Honderd jaar geleden bouwde een zekere SuukerJantje dit pand. Het verhaal gaat, dat nadat zijn huishoudster – die boven in het huis woonde – trouwde en een kind kreeg, en ook hier met haar man ging wonen, zij zich het gehele pand toe-eigende, waardoor SuukerJantje zijn laatste jaren in dat zolderoptrekje sleet. Toen wij hier 45 jaar geleden kwamen wonen en ik professioneel poppenspeler was geworden, werd dat kamertje een depot voor mijn theaterfiguren. Jullie begrijpen het al, het gehele pand hier te Vorchten is nu museum geworden en ik ben geëindigd in dat piepkleine hokje.

Dertig jaar geleden vroeg een lerares mij: ‘Meneer Van der Mieden het lijkt mij zo enig om bij een kunstenaar mijn verjaardag te mogen vieren!’ ‘Zou u dat ook niet bijzonder leuk vinden? Ja toch?’

Aldus geschiedde. En na heel veel veranderingen, verbouwingen en meer dan grote, te grote financiële inspanningen en discussies met de bank: de plaatselijke Rabobank had het museum jaren geleden het vorstelijke bedrag van 100 gulden gegeven voor een boekje dat pakweg 3000 gulden kostte, waarna ik ze bedankte met de mededeling dat dank zij hun meer dan gulle bijdrage de paginanummering tot stand gekomen was, een opmerking die zij mij tot op vandaag de dag hier te Heerde niet in dank hebben afgenomen.

Het Poppenspe(e)lmuseum is echter een feit, een erkende en officieel geregistreerde erfgoedinstelling, maar genegeerd door deze gemeente. Dat is niet erg, misschien wel logisch, maar mijns inziens meer dan onverstandig.

Zoals enkelen van jullie weten, waren wij vanaf maart 2009 met de directie van de Deventer musea in gesprek over een samengaan van het Poppenspe(e)lmuseum en het Speelgoedmuseum om een Nationaal museum voor het poppentheater en het speelgoed te realiseren op een bijzondere locatie in Deventer, inclusief de realisatie van een theater, een internationaal poppentheaterfestival enz.

Edoch ... eind 2014 zijn de directeur en andere medewerkers van de Deventer musea ontslagen. Ik had vervolgens een aantal gesprekken met een nieuwe Deventer Stichting.

Wij zouden een drietal maanden van dit jaar de educatieve expositie ‘Wayang revolusi’ op grootse wijze kunnen presenteren in het Speelgoedmuseum. O.a. het Prins Bernhard Cultuurfonds Overijssel en het Coöperatiefonds van Rabobank Salland wilden dit initiatief met een flinke subsidie ondersteunen.

Begin februari had ik een gesprek met de huidige directeur van ‘Het Deventer Verhaal’, een nieuwe Deventer-erfgoedorganisatie. Resultaat: geen belangstelling voor een groots opgezette wayang-expositie in het Speelgoedmuseum en ook geen samengaan van de collectie van het Speelgoedmuseum met die van het Poppenspe(e)lmuseum, andere poppentheatercollecties in Nederland en die van de Universiteit van Amsterdam en van het Poppenspelcentrum te Dordrecht – welkom Ineke Vink en Hans Bollebakker. Deventer kiest voor een andere opzet en niet voor een Nationaal speelgoed- en poppentheatermuseum met een informatiecentrum over het poppentheater en een theaterfaciliteit.

De bijzondere Rotterdamse/Dordtse poppentheatercollectie blijft nu gelukkig gedeeltelijk bij het Rotterdam Museum en zal verder deel gaan uitmaken van de collecties van de Atlas Van Stolk, Joods Historisch Museum, UvA/bijz. collecties, Amsterdam Museum, het Nederlands Openluchtmuseum, het Nationaal Onderwijsmuseum, het Museon, Stichting Pieke Dassen’s Hoes met de Kiekdoes, niet nader te noemen erfgoedinstellingen, het Poppenspe(e)lmuseum, e.a.

Ik woonde in de jaren vijftig in De Vogelwijk in Den Haag. Wij hadden een tuinman, een kolenschepper, een naaister, een hulp in de huishouding alias kindermeisje, een huishoudster en een werkster tot onze beschikking. Dat waren nog eens tijden! Misschien noodzakelijk. Het kon niet op. Mijn vader gaf er al gauw de brui aan.

De Vogelwijk: ‘de gouden billenbuurt’ volgens twee agenten toen ze mij daar slapend aantreffen in mijn bus, aangezien ik niet welkom was bij mijn vader omdat ik volgens zijn vrouw Nel – Alpinel, zeiden wij tegen haar vanwege het alpinopetje dat ze altijd droeg – geen belet gevraagd had. Ik was de volgende dag wel welkom.

Tijdens mijn poppentheater-carrière droeg ik altijd een zwarte tuinbroek. Mijn vader excuseerde zich dikwijls daarvoor bij zijn gasten. Mogelijk zijn de hoeden van mijn vader, die van mijn tantes en de alpinopet van Alpinel van invloed geweest voor het spel ‘Heer Stuitbal’ waar ik Europa mee veroverde. Fotograaf Bas Mariën – welkom Bas – mijn toenmalige technicus en huisfotograaf, Maria en Valentijn hebben veel met mij beleefd. Berlijn, Bologna (met een telefoonbeantwoorder die steeds hard aanging in de kantooruimte naast de ruimte waar wij optraden), Bilbao, Stockholm, Parijs en Zürich – om maar een paar steden te noemen. Uniek was Triëst – twee dagen rijden, dag opbouwen, ’s avonds 7 toeschouwers – daar hoorden we over de bergen het schieten in het toenmalige Joegoslavië, waar ze op foute wijze feest begonnen te vieren. Het was zwaar, soms hilarisch, mooi en fijn!

Mijn moeder is geboren in Nederlands-Indië, op Midden-Java, de Poentjakpas/Buitenzorg. Haar ouders hadden daar een suikerfabriek en een internaatschool ‘Klim en Daal’. Geen personeel volgens haar. Dat leek mij onwaarschijnlijk: de familiekiekjes met diverse personen waren geheel bruin, maar dat kwam door de ouderdom zei ze. Mijn grootvader van moederskant is in het Jappenkamp overleden. Zoals bij heel veel families met hun wortels in Indonesië, werd er over de Nederlands-Indische periode nooit en te nimmer gesproken. Een keer liet mijn moeder zich ontvallen dat Soekarno en Herohito schoften waren.

Sapoelidie

Ketimoen is komkommer, pisang – banaan, katjang – pinda, kwee lapis – spekkoeke en nasi – rijst. De liefde voor Indisch eten is ons met de paplepel ingegoten. Als mijn grootmoeder glimlachte om een mopje, dan lachte ze zich kripoet (kleine rimpeltjes/ 'je lah je kripoet'), met een sapoelidie – een bezem gemaakt van de nerf van palmbladeren – kreeg ik billenkoek, terang bulan is een liedje in kwatrijnen dat gaat over de maan die over de rivier schijnt en waarin krokodillen drijven en Indra Kamadjojo toonde in de beginjaren van de televisie met sierlijke handbewegingen – heel eng volgens 'échte!?' 'Nederlanders' – de avonturen van het slimme dwerghertje Kantjil.

Na het kerken in de Kloosterkerk te Den Haag gingen we weleens koffiedrinken bij het chique (vergane glorie!) Indisch restaurant Garoeda. Soms kwam van restaurant Het Verre Oosten een rantang (gestapelde, vaak emaille pannen welke bij elkaar gehouden worden door een metalen beugel) vol met Indisch eten dat goed pedis/scherp was. De baboe van mijn huisarts – zij had één lange bruine tand – zei tegen mij 'Adoeh – Otto, ben je daar weer? Kassian!'. Dat is het enige wat ik met Indonesië had.

Mijn vader werkte als inspecteur bij het Ministerie van Justitie, afdeling Kinderbescherming. Tas aan de stang van zijn fiets, broodtrommel onder de snelbinders, klip aan zijn broekspijpen vanwege de kettingkast. Hij had recht op auto met chauffeur en eersteklas reizen. Hij maakte daar geen gebruik van en declareerde dat ook niet. Tweedeklas reizen met de trein vond hij gezelliger. Daar zouden heel wat provinciale gedeputeerden en Kamerleden vandaag de dag een voorbeeld aan kunnen nemen.

Hij deelde zijn kantoor met freule De Brauw. Met z'n tweeën moesten zij al de Nederlandse kindertehuizen bezoeken. O.a. de Rekkense Inrichtingen waar op een bijzondere wijze directeur Finkensieper wel heel echt letterlijk in aanwezigheid van de meisjes tijdens de therapieën met zijn scepter zwaaide. Pulcinella is daar niets bij. Het hele leven is een poppenkast.

De freule bezocht het zuiden van het land, mijn vader de provincies boven de grote rivieren. Hij trof nooit wantoestanden aan: hij verwittigde de tehuizen altijd van tevoren van zijn komst. Dat hoorde zo, vond hij heel rechtschapen.

Tijdens de pauzes van het Montessori Lyceum – waar ik een tijdje op zat en dat pal achter het kantoor van mijn vader lag – bezocht ik hem weleens. Daar tegenover was het Poppentheater Guido van Deth in de Nassau Dillenburgerstraat, te herkennen aan dat karakteristieke uithangbord. In het raam dat grensde aan het theater stonden altijd twee of vier poppen en er hing ook altijd een meer dan subliem vormgegeven poster. Vele keren mocht ik het theater bezoeken: ik zag o.a. De Uizers en De Gouden Hand.

Een keer zei de huisknecht of een dergelijke figuur 'er wordt gebeld', niet alleen in de poppenkast, neen echt. De pop ging af, het was even stil in het handpoppentheater van Felicia, en plotseling slopen er twee laatkomers het theaterzaaltje binnen. Het spel ging verder.

Curieus: naar het poppentheater van Frank Kooman gingen we nooit, dat was kennelijk beneden onze stand. Frank was ook een beetje een bordjesfetisjist: overal tekstjes: 'Hoe laat je mocht aanbellen', 'wanneer niet', 'waar je wel of niet mocht zijn', 'heren doe de bril omhoog ..', enz., enz.

Op de lagere school in Den Haag had ik een korte periode les van onderwijzer en poppenspeler Henk Zoutendijk, die later regisseur werd in Suriname. Ik speelde voor klasgenootjes 'Hoe Jan Klaassen de zieke koning beter maakte'. Een handpoppenspel van onderwijzer en poppenspeler Leonard Roggeveen. De man van de Daantjesboeken.

In het 'Handboek voor de poppenspeler' van Wim Meilink – ook onderwijzer en poppenspeler – stond beschreven hoe je een poppenkast kon bouwen. Aldus geschiedde. Ik zat op de openbare Zonnebloemschool, een tante van mij borduurde een meer dan grote zonnebloem op de voorkant van de kast. Hoe zou de kast er uitgezien hebben als ik op de Hyacintschool ernaast gezeten had? De poppen van Meilink maken nu gelukkig deel uit van de UvA-collectie.

Toen ik later op de Werkplaats Kindergemeenschap – de Kees Boekeschool in Bilthoven – zat, verslond ik in huize Hoekstra (welkom Marten) de boeken van Couperus en zijn verhalen over Indië. Een van de werkplaatsdocenten gaf later les op Middeloo in Amersfoort waar ik gelukkig Marie-José heb leren kennen. Zo begon mijn poppentheaterloopbaan.

De kleevers langs de trap, de kussentjes op de bankjes, dat heb ik allemaal aan jou te danken Felicia. Jouw historische voorwerpkaarten, je unieke beschrijving van de poppentheatercollectie van Guido en van jou, de poppen van Paul van Vliet sr. in je vestibule, het theatertje met de unieke schildering van Sam van Vleuten – de grootvader van Diederik van Vleuten die met zijn indrukwekkende en ontroerende voorstelling 'Daar Werd Wat Groot Verricht' een vastberaden gids was door de opzienbarende belevenissen van zijn voorouders in Nederlands-Indië – inspireerden mij in hoge mate.

Samen met Hedi, Ledjar en Nanang heb ik de prachtig ingepakte wayangpoppen uit de collectie Van Deth in het depot van het TIN mogen bekijken en determineren. Wij bezitten je volledige en unieke knipselarchief vanaf pakweg 1945, het jaar dat ik geboren ben.

Binnenkort komt ook het archief van het Poppenspelcentrum Dordrecht hier naar toe, wij beheren het archief van Poppentheater Pantijn, de handpoppen van Micha Kluft – die tijdelijk Wim Kerkhove mocht opvolgen als poppenspeler van de Dam – en we hebben posters van Ray Nusselein en documenten, poppen en figuren van Speeltheater Holland.

Ook poppen en documentatie van poppentheater Dibbes en poppentheater Pandora, poppen van Marijke Kots, Hinderik en die van poppenspeler en auteur Rico Bulthuis. Ook behoren tot de collectie een trekpop van Pipilotti Rist, figuren van Sophia van Woudenberg, de poppen van Jean Dulieu, waaronder Paulus de Boskabouter en Eucalypta de heks – waar hij overigens sprekend op leek – foto's van Dirk de Herder (de VARA-fotograaf van de Paulusvoorstellingen), foto's van Maria Austria, werk van Anton Corbijn, Jan van Leeuwen, Aadje Veldhoen en Martha en Matthias Giebler uit Oostenrijk, Bunraku-foto's van Ed van der Elsen en geësceneerde fotografie van Erwin Olaf, Teun Hocks, Marjo van der Boomen en Henk Tas.

Verder brassières van Mitsy Groenendijk, Pinocchio-prenten van Dirkje Kuik – de vroegere William Kuik – de kast en de schimmen van Frans ter Gast, litho's van Wouter van Riessen, werk van Hinderik, een schilderijtje van pa Boerwinkel, prachtige poppen en prenten van zoon Henk, sierpoppen van Mary van Regteren Altena ('weer een dubbele naam Alle!'), de handpoppen van Chris van Abcoude – de auteur van Kruimeltje en de Pietje Bell-reeks en schrijver van het boek 'Met de poppenkast op reis'. Hetty Paërl realiseerde en beschilderde voor het museum een tiental zogenoemde pastiche-theatertjes en nog heel veel meer werk, en schreef speciaal voor het museum een aantal artikelen.

En 'last but not least': honderden unieke wayangpoppen die ik onder andere via de geestelijk vader van Rikkie en Slingertje oftewel Rien Baartmans mocht aanschaffen. Later kwam er een schenking van het Universiteitsmuseum Nijmegen en gaven wij opdracht aan Ledjar Soebroto om onder andere de wayang revolusi figuren voor deze tentoonstelling te maken.

Een anekdote: Hedi was een jaar of wat geleden begonnen de wayangpoppen van het Volkenkundig Museum te Leiden te beschrijven, er ontbraken er echter een paar, er waren gelukkig wel foto's van. Ze ontdekte tot haar verbazing dat de ontbrekende figuren deel uitmaken van de collectie van het Poppenspe(e)lmuseum!

Wat bleek: een zekere Armand de Cumené – altijd gehuld in een wijde jas (geen mantel dus) – bezocht in de zestiger jaren de depots van diverse volkenkundige musea om wayangpoppen te bekijken en te verkopen. Af en toe verdween er kennelijk een figuur in de grote zakken van zijn jas bij zijn bezoek aan die musea. Hij verkocht de Leidse poppen kennelijk aan het museum te Nijmegen! Meer dan een halve eeuw later hebben we nu kunnen achterhalen wat er gebeurd is. Vanuit Indonesië naar Leiden, vervolgens van Nijmegen naar Vorchten!

Via Rien heb ik ook zijn gastvrije vrouw Edith leren kennen, die mij de laatste tijd soms hielp met de uitspraak van enkele Maleise woorden, en natuurlijk ook Elsje Plantema die veel met Rien deelde en niet alleen op wayangebied. Dank voor jullie enorme steun.

Edith zal straks nog een voordracht verzorgen in het petjoh, een soort Javindo, een Creoolse taal die in Nederlands-Indië door de Indo's gesproken werd.

Felicia, en ik kom weer bij je terug – je weet amper hoeveel ik aan jou te danken heb. Het Haagse museumpje op de eerste verdieping van jullie huis, meestal alleen op zondag open: wit gaatjesbord waar de prenten en poppen aan hingen en de hermetisch afgesloten bibliotheek: het heilige der heilige. Heel voorzichtig mocht je daar om een hoekje kijken. Deur open, deur direct – pats weer dicht.

Ik heb zelfs een keer tegen je opgeboden bij de veiling van poppen van Wim Meilink bij de legendarische Jan Pieter Glerum bij veilinghuis Mak van Waay.

Dat vonden de erven Meilink plezierig, het Amsterdams Historisch Museum – zoals het toen nog heette – zeer zeker wat minder en het NthI zoals het toen nog heette helemaal niet.

Felicia reisde veel voor de UNIMA: de Union Internationale de la Marionnette, de wereldorganisatie van poppenspelers, waar ik nu een van de Nederlandse councillors voor mag zijn. Incidenteel bezocht ik de internationale UNIMA-bijeenkomsten, samen met La van Dalsum. Zo waren wij ook eens in Dresden en Moskou, het IJzeren Gordijn bestond toen nog. Hoewel we niet tot de genodigden behoorden, zaten we toch naast een minister en een andere hotemetoot tijdens een galadiner. Damiet had de portier op een speciale manier aardig aangekeken: we konden naar binnen.

Vele heren hadden vervolgens de grootste pret met haar, ze dronken als tempeliers. Damiet sprak honderd uit in een namaak Russisch. De Poetins en Brezjnevs in spe verstonden haar op alle mogelijke manieren meer dan duidelijk. Ook zij die aan de overkant van de tafel zaten genoten, vooral als ze zich af en toe eens subtiel voorover boog. De avond kon niet meer stuk.

Felicia fluisterde mij later in mijn oor: 'zo'n opvoeding heb jij toch niet gehad, Otto'. Geheel terecht, Felicia, je had gelijk. Maar het was wel leuk!

De UNIMA-afgevaardigden vergaderden altijd, en kwamen vaak te laat of op het nippertje binnen. Dikwijls ook als een voorstelling al begonnen was. Dat ontdekten La van D. en ik al gauw. De eerste rij was immer voor het comité executief gereserveerd, waardoor het publiek achter hen altijd last van hen hadden als ze weer eens te laat, stommelend en in het donker, binnenkwamen.

Felicia kon je direct herkennen aan haar karakteristieke en bescheiden houding, beetje gebogen, documenten en tasje onder haar arm. Zo van, ‘sorry mensen, we zijn iets te laat. Neem het ons niet kwalijk, we doen het toch allemaal voor jullie, we doen het immers voor het poppenspel!’

Resultaat: de rest van zo’n festival zaten wij altijd vooraan, op de eerste rang.

In die tijd ben ik begonnen met verzamelen. Het resultaat kunnen jullie nu hier aanschouwen.

Een van de boeren hier in de buurt vertelde mij onlangs, dat ... als hij vroeger met de deksels van de melkbussen rammelde – dat geluid sprekend leek op de gamelanmuziek die nu hier in het museum te horen is.

Het prachtige en échte wayangkunstfilmje van Mella Jaarsma – dat zij tot mijn verrassing belangeloos aan het museum beschikbaar stelde en waar men in het Centraal Museum te Utrecht, KAdE in Amersfoort en in het Erasmushuis in Jakarta met bewondering, kwijlend en met open mond naar keek – is voor velen onbegrijpelijk en nietszeggend. Dat is heel verhelderend en ontvullend. Ik heb er maar een toelichtende tekst bij gemaakt, die je overigens niet hoeft te lezen.

Veel dank Henk Jan de Leeuw voor het mogelijk maken van het tonen van het filmje.

Nog een citaat:

Tekst uit ‘van ADEL’, Nieuwsbrief van de Nederlandse Adelsvereniging, Najaar 2014. E.e.a. in het kader van het symposium ‘Nederlandse adel 1814-2014: genealogie – heraldiek – iconografie’.

‘Al sinds de beginjaren worden in Nederland’s Adelsboek fotoportretten van edelen opgenomen. Voor de oorlog zorgde dit nogal eens voor problemen, omdat de redactie geen plaats wenste in te ruimen voor wat zij ‘hansworsten’, ‘janklaassens’ en ‘snobs’ noemde ...’

Direct na het lezen van deze tekst heb ik Elsje Zwart gevraagd iets aan het familiewapen van Van der Mieden toe te voegen. Zie hier het resultaat.

Hier sta ik dan, om mij heen een duizendtal poppen, figuren, posters, decors en prenten, een immense bibliotheek met ongeveer 7.000 boektitels, een 100-jarig pand, 70 jaar na de Tweede Wereldoorlog, 45 jaar poppenspeler, 45 bijzondere mensen hier in de tent, 30 jaar Poppenspe(e)lmuseum, bijna 25 jaar getrouwd, vijf prachtige kinderen en twee kleinkinderen – Suze en Bloem – vele vrienden en bekenden. Ik ben trots dat jullie hier zijn. Dank aan de fondsen, de instellingen en de personen die het museum en mij op grootse wijze de laatste jaren ondersteund hebben, op wat voor manier dan ook.

Het zal jullie hopelijk duidelijk zijn: de financiële barrières om zo’n museum in stand te houden waren en zijn zeer groot. Veel te groot eigenlijk. Zonder steun van derden is zo’n initiatief niet meer mogelijk. Ik geneer mij nu een beetje: bij de kassa staat een hele grote poppenkastspaarpot en een knoeperd van een mansbak. Een bijdrage zou meer dan welkom zijn. Het zou het museum enorm helpen.

Blijf hier gerust nog, loop door het museum, zoek een plekje en geniet van de soto ayam en ook van de vegetarische soto zonder kip en de andere versnaperingen.

‘Bon appétit’, zou mijn vader toch altijd blijven zeggen.

Als afscheid krijgen jullie een informatiemap mee over het wayangproject met fraaie illustraties van Elsje Zwart, alsmede een extra cadeautje: een kalligram van mijn steun en toeverlaat betreffende de museumregistratie de letterartiest Baukje Scheppink.

Zij vormde met een tekst van Noto Soeroto een afbeelding van de Javaanse nar Semar. Chapeau!

Wie Noto Soeroto is, kun je allemaal nalezen op de website en terugvinden in de tentoonstelling. Een expositie als een soort ‘Gesamtkunstwerk’ in goed Nederlands, met voor ieder wat wils. Dat is de kracht, maar misschien ook wel de zwakte van dit project.

We hebben nog heel veel meer. Het kan allemaal nog groter, nog mooier, nog educatiever, nog wetenschappelijker en nog heel veel beter. Het is een zeer selectieve keuze geweest. ‘Kill your darlings’ wordt er vaak tegen mij gezegd, hou rekening met de beschikbare ruimte en denk aan je doelgroep, aan jong en oud, aan boeren en buitenlui en aan de lengte van je toespraak!

Een laatste citaat, wederom van Arnon Grunberg en uit de Volkskrant van afgelopen woensdag: ‘Geslaagde kennisoverdracht is altijd ook liefde!’

Graag wil ik iets overhandigen aan Hedi, Baukje, Birgit, Edith, Elsje, Harriët en Ernst, Ad, Henk Jan en Steef voor hun hulp, en uiteraard Maria: mijn steun en toeverlaat. Voor haar een Zeeuwse knoop, een sieraad gemaakt door kunstenaress Lilian de Bruijn. Zij maakte deze hanger ook voor Máxima en haar dochters. Dus je bevindt je in goed gezelschap!

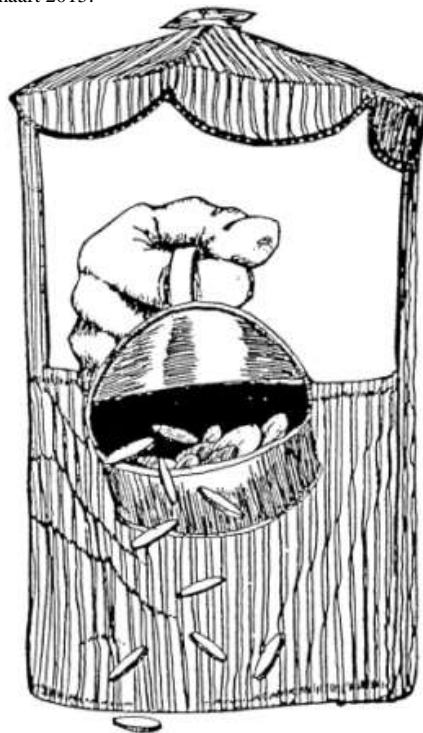
Tot slot wil ik vragen of mijn jongste dochter Kiki naar voren zou willen komen. Door het ophangen van twee zilveren wayang-oorhangers open ik zo symbolisch de tentoonstelling ‘Wayang revolusi. Kunst in dienst van de vrijheid’.

Zilveren wayang-oorhangers

Veel genoeg, nog even geduld, luister zo nog even naar een verhaaltje van Hedi Hinzler en geniet van het optreden van tante Toetie/Edith Baarmans. Dank voor jullie aanwezigheid en bezoek. We gaan nu eerst wat drinken en brengen een toast uit.

Ananasdrankje
Toetje van tante Hedi

Vorchten, Poppenspe(e)lmuseum. OvdM, 1 maart 2015.

I. Rekwisieten op een stokje, beeldmateriaal bij toespraak OvdM

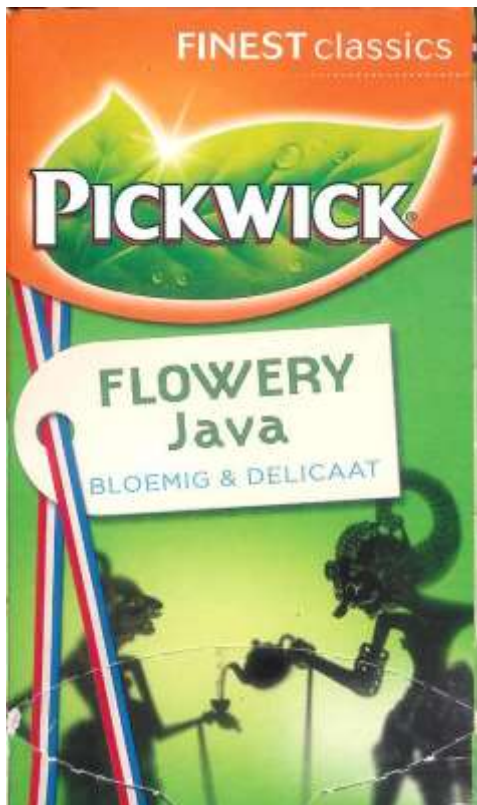

II. Rekvisieten op een stokje, beeldmateriaal bij toespraak OvdM

6 7
8 9 10

III. Rekwisieten op een stokje, beeldmateriaal bij toespraak OvdM

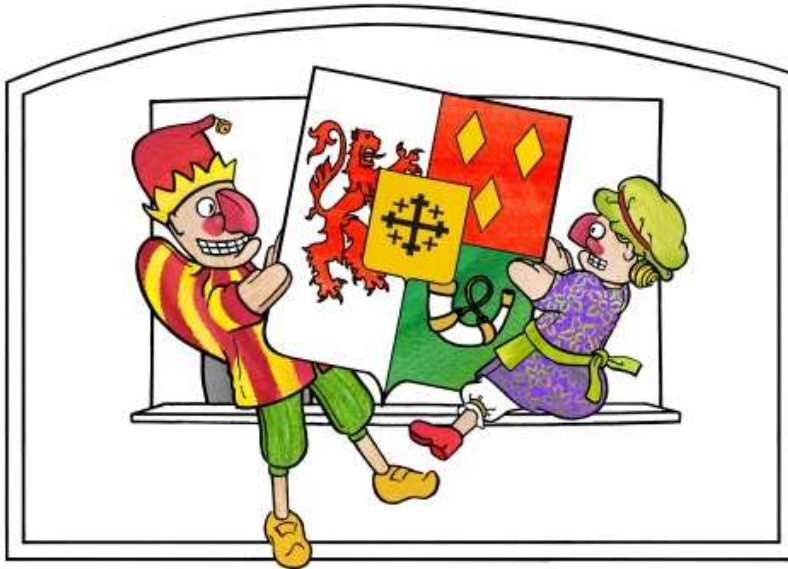

TOPPENSPILMUSEUM

TOPPENSPILMUSEUM

11
12
13 14

IV. Rekwisieten op een stokje, beeldmateriaal bij toespraak OvdM

V. Beeldmateriaal bij toespraak OvdM

Stichting Het Poppenspe(e)lmuseum (ANBI)
Poppenspe(e)lmuseum Musée de Marionnettes et de Guignol Puppentheatermuseum Puppetry Museum
Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL
Telephone: +31(0)578 - 56 02 39 Fax: +31(0)578 - 56 06 21 Information: +31(0)578 - 63 13 29
www.poppenspelmuseum.nl www.poppenspel.info www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs
www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2 www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl

VI. Tableau de la troupe: genodigden, toespraken, voordracht, soto ayam, spekkoek, thema-exposities Poppenspe(e)lmuseum en tentoonstelling 'Wayang revolusi'

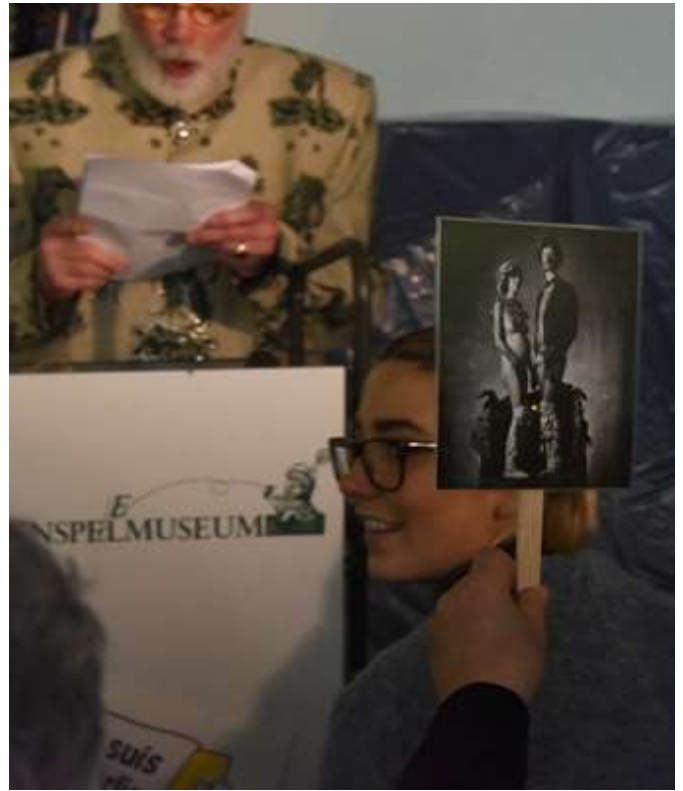
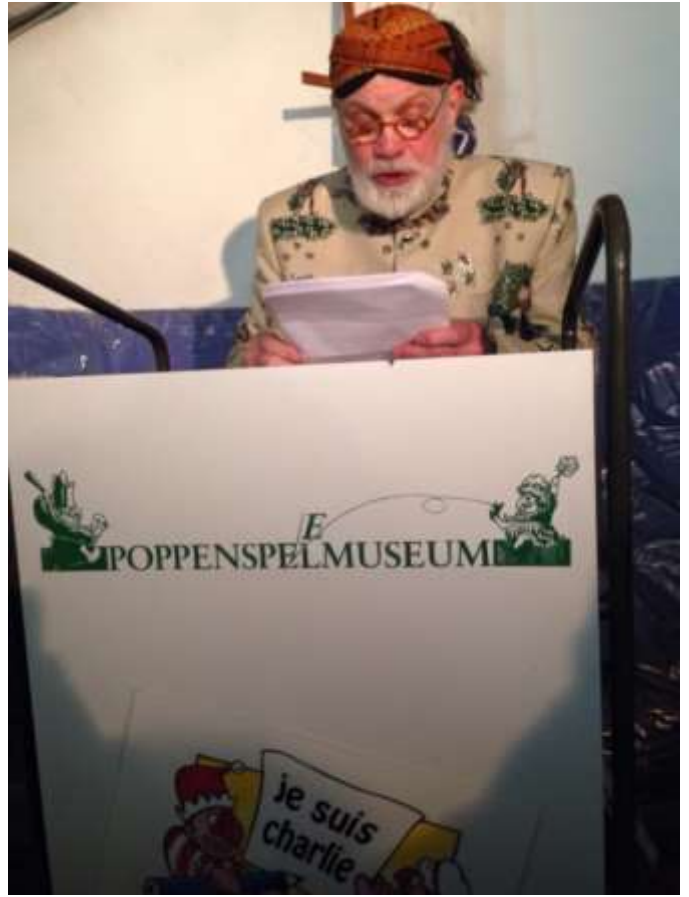

DOE PAK

D.O.E. P.O.P.S. POPPENSPEELMUSIKUMSKRUIWELKRANTKRABBEL D.O.E. P.O.P.S. Nr. 213

Wat heb je nodig?

1 kg. gekookte aardappelen
 1 eetlepel olie
 1 eetlepel ui
 1 eetlepel knoflook
 1 eetlepel paprika
 1 eetlepel komkommer
 1 eetlepel tomaat
 1 eetlepel wortel
 1 eetlepel spinazie
 1 eetlepel koriander
 1 eetlepel citroensap
 1 eetlepel zout
 1 eetlepel peper
 1 eetlepel kruiden

Stappenplan

1. Doe de aardappelen in een grote kom en meng ze met de olie en de ui.
 2. Voeg de knoflook, paprika, komkommer, tomaat, wortel, spinazie en koriander toe.
 3. Meng alles goed door.
 4. Voeg het citroensap, zout en peper toe.
 5. Meng alles goed door.
 6. Doe de aardappelen in een grote kom en meng ze met de olie en de ui.
 7. Voeg de knoflook, paprika, komkommer, tomaat, wortel, spinazie en koriander toe.
 8. Meng alles goed door.
 9. Voeg het citroensap, zout en peper toe.
 10. Meng alles goed door.

Toetje van tante Hedi: trifle met een nostalgische, Oost-Indische smaak

Bestaat uit: 1 kg. gekookte aardappelen, 1 eetlepel olie, 1 eetlepel ui, 1 eetlepel knoflook, 1 eetlepel paprika, 1 eetlepel komkommer, 1 eetlepel tomaat, 1 eetlepel wortel, 1 eetlepel spinazie, 1 eetlepel koriander, 1 eetlepel citroensap, 1 eetlepel zout, 1 eetlepel peper, 1 eetlepel kruiden.

Geniet van onze verrukkelijke spekkoek van het buffetje
van Trijntje Peterselie en proef haar sublieme
koffie toebroek of aromatische theemelange.
Selamat makan! Bon apétit!

Knip deze bon uit en ontvang een aardigheidje bij je bezoek aan het Poppenspe(e)lmuseum.

VII. Verantwoording afbeeldingen en foto's

Rekwisieten, illustraties en diversen

Nummer (pagina's 15 t/m 20)

1. Mansbakje. Illustratie: Ad Swier (ca. 1985).
2. Maria Simons met Jesse en Otto van der Mieden. Foto: Erwin Olaf (Amsterdam, 16 augustus 1990).
3. De poppenspeler en zijn assistente (kniepoppenspel). Illustratie: Peter Vos (ca. 1970).
4. Zeeuwse knoop (fimoklei). Beeldend kunstenaar: Lilian de Bruijn (Vrouwenpolder, 2010).
5. Portret van Maria Simons. Acryl op linnen, 60 x 70 cm. Kunstenaar: Hetty Paërl (Amsterdam, 2009/2010).
6. Kasper (Jan Klaassen) dankt 'God van ganscher harte'. Afbeelding uit Kasper, prentenboek (ca. 1900).
7. Sayah, spekkoekelekeur.
8. Hedi Hinzler. Vervaardiger wayang-kulit-figuur: Ki ledjar Soebroto (Yogyakarta, ca. 2010).
9. Spekkoekelekeur. Illustratie: Elsje Zwart (Haarlem, 2014).
10. Otto van der Mieden. Vervaardiger wayang-kulit-figuur: Ki ledjar Soebroto (Yogyakarta, ca. 2010).
11. Theeblik, firma Otto Roelofs & Zoonen (Amsterdam, omstreeks 1920/1930). De linker dame stelt Tresanala of Srikandi in Yogya stijl voor; de middelste dame Arimi en de rechter Banuwati, beiden als wayang-kulit-figuur in de stijl van het koninklijk paleis van de prins van Mangkunegara in Solo (Surakarta/Java).
12. Tresanala/Srikandi, Arimi en Banuwati. Illustratie wayang-kulit-figuren: J.A. Loebèr jr. Afbeelding uit: 'Neerlandia'. Jaargang 13, nr. 62. Impressum: v/h Morks & Geuze (Dordrecht, 1909).
13. Pickwick Flowery Java-thee met twee wayang-kulit-figuren (2014).
14. Spekkoekelekeur Semar. Illustratie wayang-kulit-figuur: Elsje Zwart (Haarlem, 2014).
15. Heraldisch familiewapen van Otto van der Mieden met de oud-Hollandse Jan Klaassen en zijn vrouw Katrijn. Illustratie poppenkastfiguren: Elsje Zwart (Haarlem, 2014).
16. Baboe (kinderoppas/bediende) met de moeder van Otto als baby (Java, Klim en Daal, Poentjakpas/Buitenzorg, ca. 1910/1911).
17. Sayah: spekkoekelekeur.
18. Kancil/Kantjil het dwergertje. Illustratie wayang-kulit-figuur: Ki Ledjar Soebroto (Yogyakarta, ca. 2010).
19. Kalligram. Afbeelding: Semar, wijze dienaar en goddelijke nar. Bron: Wayangliederen (1931). Dichterlijke fantasie van de Javaanse danser en schrijver Noto Soeroto (1888-1951). Figuurtekst: Baukje Scheppink (Leeuwarden, 2014).
20. De Priester (stangpop) met trouwjurk van mevrouw W.M.B. Lohmann, moeder van Otto van der Mieden en de stangpop/marionet de heer P in de gedaante van Otto. Foto: Bas Mariën. Speelscène uit de productie: 'De wonderbaarlijke waargebeurde ontsnapping van de heer P.' (1975-1980). Productie: Poppentejater Otto van der Mieden/Peerdrups b.v. samen met Damiët van Dalsum.

Foto's, realisatie: Haye Bijlstra en Kiki van der Mieden

Pagina

21. Steven Luca Groenen als Jan Klaassen en Maria Simons als Katrijn bij het Poppenspe(e)lmuseum. Kostuum: Birgit Tomesen.
22. Maria Simons en Steven Luca Groenen bij verwijsbord Poppenspe(e)lmuseum.
22. Felicia van Deth-Beck, Maria Simons en Otto van der Mieden bij entree Poppenspe(e)lmuseum.
23. Maria Simons en Felicia van Deth-Beck in Pulcinella-ruimte.
23. Henk Boerwinkel en Marie-José van Voorst tot Voorst.
24. Wayang-revolusi-figuren (wayang-kulit). Vervaardiger: Ki Ledjar Soebroto (Yogyakarta, 2011).
24. Kelir (wayangspeelscherm), kotak wayang (wayangkist), gunung (pauseteken), blenchong (wayanglamp) en wayang-kulit-figuren.
25. Gamelanorkest met uitvergroete foto's van gamelanspelers. Afbeeldingen uit: 'Het Javaansche tooneel: dl. I. Wajang poerwa'. Auteur: J. Kats. Impressum: Commissie voor de volkslectuur (Weltevreden/Indonesië, 1923).
25. Wayang klitik (houten wayangfiguren) en wayang topeng (maskerspel) + publieksinformatie.
26. Zelf eens proberen? Wayangspeelobject in het Poppenspe(e)lmuseum informatiecentrum.
26. Pieter Vrijman, Trudy Kuyper, Baukje Scheppink en Otto van der Mieden met kalligram in de gedaante van Jan Klaassen. Op de rug gezien: Marijke Meijer en Hinderik de Groot.
27. Poppenspe(e)lmuseumplacemat met afbeelding van Semar, boterhammen met pindakaas en garnituur in Pulcinella-ruimte.
27. Buffetje van Trijntje Peterselie met o.a. spekkoekelekeur en pepermunt.
28. Draaipaneel wayangexpositie met president Soekarno (wayang kulit). Pier Terwen (links) en Felicia van Deth-Beck (rechts).
28. Marry de Leeuw, Harriët van den Berg, Pieter Vrijman, draaipaneel met oud-Hollandse Jan Klaassen (wayang kulit), Trudy Kuyper, Marijke Meijer, Marijke Kots, Hans Bollebakker en Baukje Scheppink.
29. Wim Kerkhove, Marijke Meijer, Baukje Scheppink en Trudy Kuyper in Pulcinella-ruimte.
29. Museumbuffetje van Trijntje Peterselie met o.a. Hedi Hinzler, Ineke Vink en Hans Bollebakker.
30. Elsje Plantema, Edith Baartmans en Steven Luca Groenen in het buffetje van Trijntje Peterselie.
30. 'Wie wil er nog een kussentje?' Museumdirecteur en conservator Otto van der Mieden. Otto draagt een beskap (hooggesloten jasje) met daarop wayang-kulit-figuren. Op zijn hoofd heeft hij een blengkon (een typisch Javaans hoofddeksel).
31. Vanuit de kathedr gezien: toehoorders in de tent tijdens de toespraken. Links op de voorgrond Kiki van der Mieden, rechts Eefke Meijerink en kleindochter Bloem van der Mieden.
31. Maria Simons en de heer P als marionet/stangpop.
32. Otto van der Mieden achter kathedr met museumlogo, 'Je suis Charlie' en bordje Pickwick Flowery Java-thee. Kiki van der Mieden en bordje met foto van Maria en Otto (foto: Erwin Olaf).
33. Semar (wayang kulit), Edith Baartmans en de stangmarionet de heer P.
33. Tante Toetie (Edith Baartmans) met wayang-kulit-figuren uit de Ramayana: Setyaboma, dochter van koning Setyajit (links) en Sakri (of Rama), zoon van resi Sakutrem. De halsdoek over de linkerschouder van Sakri wordt een ascetensjaal genoemd.
34. Edith Baartmans, de heer P en Otto van der Mieden.
34. Hedi Hinzler.
35. Ingrediënten voor soto ayam. Lucas Goudzwaard, Henk Jan de Leeuw, Alle de Jonge, Donald Bleijleve, Hinderik de Groot, Wiebe Hogendoorn, Eric Alexander, Henk Boerwinkel en Marie-José van Voorst tot Voorst.
36. Museumbuffetje van Trijntje Peterselie met Edzard Gelderman en Maria Simons met soto ayam.
36. Handpop in de gedaante van Otto van der Mieden met zwarte tuinbroek. Realisatie: L'Ateyer de Guignol (Lyon, 1990).
36. Toetje van tante Hedi met Doepak nr. 213, zie <http://www.poppenspeelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Doepak213.pdf>.
37. Poppenspe(e)lmuseumbon voor een aardigheidje. Illustratie spekkoekelekeur Semar (wayang kulit): Elsje Zwart. Concept: Otto van der Mieden.

Poppenspe(e)lmuseum: missionstatement

Het Poppenspe(e)lmuseum verwerft, onderzoekt, ontsluit, beheert en presenteert materieel en immaterieel erfgoed op het gebied van het internationale poppentheater in de ruimste zin van het woord, en streeft naar bundeling van informatie en archivering op het gebied van het internationale poppen-, figuren- en objecttheater en biedt kennis van het verleden en inzicht in het heden.

Voor meer informatie, zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/Wayang.aspx>.

Poppenspe(e)lmuseumlogo: een oud-Hollandse en een Javaanse clown

In het logo van het Poppenspe(e)lmuseum zie je links een oud-Hollandse Jan Klaassen-figuur afgebeeld: hij hanteert een knuppel. Rechts van deze vrolijke nakomeling van de Italiaanse Pulcinella kun je de Javaanse nar Semar ontdekken. Op een ludieke manier – alsof hij zelf als een marionettenspeler de touwtjes in handen wil hebben – wipt hij in het logo met een draad aan zijn hand een letter ‘E’ uit de naam van het museum. Deze (extra) letter in ‘spe(e)l’ maakt duidelijk dat het niet alleen een museum is waar je mag rondkijken, maar waarin de bezoekers ook vaak de vraag wordt gesteld: ‘Zelf eens proberen?’ De Jan Klaassen-figuur in het logo verwijst ook naar enkele andere karakteristieke hoofdpersonen uit het tragikomische negentiende-eeuwse (volks)poppentheater, waaronder de Engelse Mr Punch, de Franse Polichinelle en de Duitse Kasperl. Deze komische archetypen houden met hun wonderlijke en zo herkenbare huiselijke perikelen het geacht publiek als het ware een spiegel voor.

Illustratie voorplat, beeldmerk: Ad Swier (Jan Klaassen) en Elsje Zwart (Semar).

Illustratie spekkook-etende Semar (wayang kulit): Elsje Zwart. Dit document op internet, zie <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Popmusmaart.pdf>.

Vorchten, Poppenspe(e)lmuseum. OvdM, 16 maart 2015.

Stichting Het Poppenspe(e)lmuseum (ANBI)

Poppenspe(e)lmuseum Musée de Marionnettes et de Guignol Puppentheatermuseum Puppetry Museum
Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL

Telephone: +31(0)578 - 56 02 39 Fax: +31(0)578 - 56 06 21 Information: +31(0)578 - 63 13 29

www.poppenspelmuseum.nl www.poppenspel.info www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs

www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2 www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl